
УДК 316.3.001; 008

В.І. АКСЬОНОВА

Державна льотна академія України, Кіровоград

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ПОСТМОДЕРНУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЄДНОСТІ ЛЮДСТВА

В статті дається аналіз інформаційного простору постмодерну, що виражається у формуванні **постмодерністського світогляду**, що виявляє взаємозв'язок і взаємозалежність змін в суспільстві, які дозволяють говорити про входження в інформаційну еру показати, що постмодернізм являє собою світогляд інформаційного суспільства; продемонструвати адекватність ключових категорій постмодерністської філософії для аналізу інформаційного простору сучасності; виявити проблеми інформаційного простору постмодерну в умовах глобалізації.

Ключові слова: інформаційний простір, постмодерн, постмодерністський світогляд, інформаційне суспільство, інформаційна єдність людства, постмодерністська культура, постмодерністська філософія, соціокультурний простір, глобалізація

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Термін «постмодерну» починає досліджуватися в першій половині ХХ ст. (Р.Панвіц, А.Тойнбі), потім отримує широке розповсюдження для характеристики нових явищ в мистецтві і літературі і тільки з 1979р. вводиться у сферу філософії Ж.-Ф.Ліотаром, який застосував його для стану сучасної культури. Становлення постмодерну як особливого відчуття нових життєвих реалій розпочинається приблизно з кінця 60-х рр. ХХ ст. Тільки на межі 60-70-их рр. відбувається помітний якісний поворот у свідомості людей, що вже став виражати загальні настрої людей. Цей перелом пов'язаний з початком переду економічно розвинутих країн від індустріального до постіндустріального чи інформаційного суспільства. Постмодернізм розглядається як особливий світогляд, що отримав розповсюдження у кінці ХХ ст., головою відмінною рисою якого являється плюралізм, тобто одночасне лінування різноманітних точок зору. Принцип плюралізму являється фундаментальним для осмислення постмодернізму, і вже з нього безпосередньо витікають такі його характеристики, як фрагментарність, децентрація, змінність, контекстуальність, невизначеність, іронія, симуляція. Під філософією постмодернізму слід розуміти сукупність різних теорій, що отримали своє розповсюдження в кінці ХХ ст., у яких теоретично узагальнюється постмодерністський світогляд: 1) критика принципів класичного раціоналізму і традиційних орієнтирів метафізичного мислення; 2) інтерпретація процесів, що відбуваються в сучасному світі; 3) розробка основ нового світогляду, який буде сприяти подоланню кризових

явищ у культурі внаслідок упровадження модерністських проєктів. **Переважа синергетичного підходу** в дослідженні інформаційного простору постмодерну виражається в появі т.зв. **нелінійного мислення**, найважливішими ознаками якого є: 1) багатоваріантність та альтернативність еволюції; 2) можливість вибору її оптимальних шляхів; 3) можливість прискорення темпів розвитку, зокрема ініціювання прискореного нелінійного зростання; 4) вплив кожної особистості на макросоціальні процеси; 5) неприпустимість нав'язування соціальним системам шляхів розвитку; 6) перебіг соціальних процесів за невизначеності, нестабільності; 7) незворотність розвитку; 8) еволюційність та цілісність світу.

Постмодерністський світогляд виявляє взаємозв'язок і взаємозалежність змін в суспільстві, що дозволяють говорити про входження в постіндустріальні, інформаційну еру, про трансформації в культурі і світогляді, які оцінюються у якості постмодерністських. На думку авторки, говорячи про становлення постмодерну, поряд з подіями, які відбуваються у сфері філософії, науки, мистецтва, політики, необхідно враховувати і такий істотний фактор, як перетворення у виробничій галузі. Головною відмінною рисою постіндустріального суспільства являється пріоритет інформаційної діяльності, тобто на перший план у ньому виходить не матеріальне виробництво, а, безпосередньо, виробництво інформації і знань. Разом з тим, характеристика суспільства як інформаційного, вказує на обмежений зріз соціальної дійсності, головним чином пов'язаний з наукою та новими інформаційними технологіями, які носять у певній мірі технократичний характер. Представляє інтерес ряд концепцій, що фундують методологічну єдність пізнавального комплексу, що пояснюють процеси інформаційного суспільства: теорія інформації, теорія символу, теорія масової комунікації. Для аналізу реалій інформаційного простору постмодерну використовуються такі основні категорії постмодерністської філософії, як плюралізм, фрагментарність, симуляція, віртуальність. Розуміння постмодернізму як специфічного світогляду інформаційного суспільства, а не як розпливчатого конгломерату еkleктичних концепцій, надає даному поняттю більш конкретний і неупереджений статус. З цього твердження стає можливою характеристика сьогоdnішнього суспільства не тільки як інформаційного, але і в якості постмодерного.

При дослідженні постмодернізму не слід підходити до нього, як до позитивного феномена, він представляє собою неоднозначне, гетерогенне явище. Існують **два блоки проблем постмодерного суспільства** – це проблеми: 1) пов'язані з економікою, орієнтованою на інформаційно-технологічні процеси; 2) проблеми «інформаційної людини». Стан постсучасності, що характеризується кризовими рисами, потребує реакції на такі явища, як глобальна телекомунікація, що посягає на цінності істини і свободи (П.Варіліо); 3) тенденції ірраціоналізації, суспільної дезорієнтації і масового неврозу (О.Тоффлер); 4) виявлення недостатності критичної компетентності при збитковості інформації (У.Еко). В умовах технічного

Аксьонова В.І., 2011

натиску стає пріоритетним дискурс про нові методи суспільної адаптації. Можливим фактором утримання єдності гуманітарного простору, при загальній тенденції індивідуалізації та відчуження, виступає нове розуміння комунікація. Проблема, які повинна вирішити постмодерністська філософія, заключається у відповіді на питання, як можливо сумістити найновіші технології, особливо інформаційні, з загально гуманістичними цінностями та ідеалами і при цьому, і при цьому відійти від крайності повної відмови від техніки, рівного як і абсолютного розчинення у ній. Сьогоднішній стан постмодернізму розуміється як стан рефлексії, мета якого виявити пропорції між його конструктивним і деструктивним змістом, а перспективи розвитку постмодернізму пов'язати з вирішенням проблем, які реально заважають йому у повній мірі утвердитися у якості позитивного світогляду.

Категорії філософії постмодернізму використовуються для виявлення сутності і специфіки найновіших інформаційних технологій, а також досліджується їх роль і місце у сучасній дійсності. Що стосується проблем інформаційного суспільства, то **перша з них** - принципова невизначеність сутності інформації, як з матеріальної, так і з філософської точок зору; друга – взаємодія техніки і природи; третя – взаємовідносини техніки, інформації і людини, в контексті яких людина повинна пристосовуватися до бурхливо розвиваючого стану інформації і стрімко плинного світу техніки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спирається автор

Методологічною основою і науково-теоретичною базою наукового дослідження слугують роботи Ж.Дерріда, Ж.Делеза, М.Фуко, Р.Барта, Ж.-Ф.Ліотара, Ж.Бодрійяра, класиків постструктуралізму, які сформували основний категоріальний апарат даного дослідження. Другу групу джерел складають власне роботи соціологів Д.Белла, О.Тоффлера, А.Турена та інших авторів теорії постіндустріального чи інформаційного суспільства, а також дослідження в області засобів масової комунікації М.Маклюена. Вперше про проблему «інформаційного суспільства» у науковому середовищі заговорили в 60-і рр. ХХ ст. Передчуття та осмислення неминучості крутого повороту в історичних долях людства, пов'язаного з переходом до нового етапу цивілізації, помітним стало вже у працях мислителів першої половини ХХ ст. Раніше від інших це виразив О.Шпенглер ще у 20-і рр. ХХ ст.. У 40-их рр. ХХ ст. австралійський економіст К.Кларк заговорив про наступ суспільства «інформації та послуг», суспільства з новою економікою та технологією. Поняття «інформаційне суспільство» виникло у 60-их рр. ХХ ст., коли людство вперше усвідомило наявність інформаційного вуху, коли кількість циркулюючої у суспільстві інформації стало зростати по експоненті. Щоб справитися з такою лавиною інформації, необхідні були засоби для її обробки, збереження і використання. Майбутню еру в історії людства стали називати не тільки інформаційним суспільством, але й суспільством знань, постіндустріальним суспільством, інфосферою. В контексті якого розкриваються потенційні Інформаційний простір постмодерну в умовах інформаційної єдності людства

можливості образу людини як проєкції майбутнього інформаційного суспільства, що проявляється у формуванні образу людини як синтезу суб'єкт-об'єктного сприйняття світу.

Концепція інформаційного суспільства являється різновидом теорії постіндустріального суспільства, основу якого, заклали Д.Белл, О.Тоффлер, у творах яких знання та інформація виступають цінністю соціуму. Особливою концептуальністю віділяються роботи наступних спеціалістів з питань динаміки інформаційного суспільства: В.Іноземцева І.Мелюхіна, М.Моїсеєва, М.Мунтяна, О.Ракітова, у творах яких найбільш значущими рисами соціокультурного простору інформаційного суспільства являються образність, демасифікованість, віртуальність, техногенність. Інформаційне суспільство характеризується тим, що знання, інформація, інформаційні послуги і галузі, пов'язані з її виробництвом, стають домінуючим фактором розвитку суспільства. Інформація як основний стратегічний ресурс і головне джерело суспільного багатства стають цінністю суспільства. Відмінна риса інформаційного суспільства – доступність інформаційних ресурсів, необхідних для соціального та інтелектуального прогресу. У творах таких мислителів, як Р.Барт, Ж.Батай, М.Бланшо, П.Клоссовскі, Ж.Бодрійяр, Ж.Делез і Ф.Гваттарі, Ж.-Ф.Ліотар, Ф.Джеймісон, Ю.Крістева, М.Фуко, М.Мерло-Понті постмодернізм розглядається як тип філософствування, характерний для культури сьогодення, змістовно-аксіологічно. Сучасна культура рефлексивно осмислює себе як «постмодерн», тобто пост-сучасність, як процесуальність, яка розгортається у ситуації «завершеності» історії. У 40-і рр. ХХ ст. характеристику суспільства з новою економікою, «суспільства інформації і послуг» дав австралійський економіст К.Кларк і французький соціолог Ж.Фурастьє. У якості засновника проблеми впливу техногенної цивілізації на суспільство слід вважати О.Шпенглера, який ще у 20-і рр. минулого століття виразив ідею занепаду індустріального світу Європи, але ще не означив контури і значення нового суспільства, що йде йому на зміну. У роботі Ж.Фурастьє «Велика надія ХХ століття» були сформовані найважливіші методологічні положення теорії постіндустріального суспільства. Це дало можливість розглядати становлення нового соціального стану з позицій підвищення ролі технологічного фактору, науки і освіти, якісного зміни місця теоретичного знання та інформації у суспільному виробництві. Теорії інформаційного суспільств розподіляються на дві групи: 1) теорії, що відійшли від теорій постіндустріального (Белл, Турен). Концептуальні схеми Тоффлера (Третя хвиля») і Дарендорфа («Клас і класові конфлікти у промисловому суспільстві») виокремлюють концепцію інформаційного суспільства. Автори здійснюють аналіз майбутнього на основі «інформаційного редукціонізму»: перехід від індустріалізму до нової «постіндустріальної» цивілізації з пануванням інформаційних технологій буде здійснюватися на основі комп'ютерної революції. Г.Маклюен у роботі «Комунікаційна революція» характеризує інформаційне суспільство як епоху інформаційного індивіда в умовах перемоги електронної (аудіовізуальної) комунікації, що підвищує

інтелектуальні здібності і творчий характер особистості. А.Турен підкреслює особливу важливість перетворень інвестиційної та управлінської політики у ході телекомунікаційно-інформаційної революції, відмічає як важливу частину інформаційного суспільства нововведення, тобто здатність виробляти нову продукцію, інвестицій в науку і техніку. В теоріях інформаційного суспільства проблематика мережевих форм електронної комунікації виокремлюється в якості самостійної області досліджень, найбільш глибоко даний підхід вироблений у працях М.Кастельса і П.Треанора. У світовій комунікаційній мережі Інтернет реалізована нова модель символічного обміну. У роботі Ж.-Ф.Ліотара «*Стан постмодерну*» відмічається про вступ культури розвинутих країн в постмодерністську епоху, що пов'язано зі становленням інформаційного суспільства. Дискурс глобалізм і дискурс постмодернізму своїм корінням входять в історію західного світу і мають своїми джерелами мають більшість різноманітних доктрин і вчень: від софістики і скептицизму до Просвітництва, і від католицизму і протестантизму до фрейдизму, марксизму і постмодернізму. Таким чином, у своїх дослідженнях автори проаналізували постмодернізм як загально естетичну і культурологічну категорію, а потім розширили його значення, наповнивши його загальносвітоглядним, епістемологічним, гносеологічним і, на кінець, онтологічним змістом. Що стосується значення термінів «*постмодерн*» і «*постмодернізм*», то перший використовується для характеристики постіндустріального чи інформаційного суспільства, а другий – для характеристики духовних складових життя цього суспільства – культури, мистецтва, філософії, який являється ідеологією інформаційного суспільства. П.Козловський, вживаючи терміни «постмодерн» і «постмодернізм» як синоніми виділяє три основних течії у постмодерні: 1) пізній модерн, чи трансавангард; 2) постмодерн як анархізм стилів і напрямків мислення; 3) постмодерн як постмодерний класицизм в архітектурі і постмодерний есенціалізм, чи неоаристотелівський синтез вчення про природне право з лібералізмом у філософії. **Перша течія** представляє собою постмодернізм як посилення модерну, як естетику перед майбутнього часу і передсходження ідеалу сучасності, постільки примат нового потребує від модерну подолати самого себе. Другу течію П.Козловські пов'язує з естетичним і методологічним анархізмом П.Фейерабенда і анархо-лібералізмом французьких постмодерністів, вбачаючи у ньому загрозу всездозволеності. Для третьої течії у постмодерні саме головне – інтегрувати субстанційні форми життя у процесі звернення сучасного суспільства і пояснити, як вони повинні сполучатися з особистою свободою і з підвищеною плинністю соціально-економічних процесів так як зараз головне в метафізиці і онтології – поєднати істотне мислення з філософією суб'єктивності. Дане розрізнення трьохосновних течій в постмодерні дає ключ до розуміння багатьох явищ постмодерністської думки в і культури.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація.

В соціокультурному просторі інформаційного суспільства діють не тільки глобалізація інформаційного ринку та уніфікація масової інформації, але й диверсифікація інформаційних послуг по регіональним і змістовним ознакам, що дозволяють невеликим товариствам (спільнотам) розвивати свою культуру, зберігати мову, формувати почуття духовної єдності. Зростаюча сила потоку інформаційного обміну породила новий тип культури – мережевої культури, що приводить до віртуальних товариств людей, не обмежених просторовими рамками, країнами, континентами. Крім того, для соціокультурного простору інформаційного суспільства характерним є інформаційно-технологічний напрямок культури постмодерну з особливим відношенням до смислу, традиціям, гри. Реалії інформаційного суспільства пред'являють людині нові вимоги, перш за все, наявність здатності і готовності до зміни діяльності, перенавчання, мобільності, оволодіння новою професією. Перед сучасною людиною стає широка свобода вибору, реалізація якої сприяє виявленню його індивідуальності. В той же час актуалізується проблема особистісної ідентичності, хоча людина інформаційної культури – це космополіт, здатний в будь-який момент виявити свою індивідуальність. Під соціокультурним простором інформаційного суспільства розуміється ареал розповсюдження і впливу культурних досягнень інформаційного соціуму. Проблемна ситуація інформаційного простору постмодерну заключається в тому, що людина інформаційного суспільства формується в нових умовах розвитку медіапростору, що породжує нові проблеми віртуалізації суспільства. У термінах синергетики ситуація постмодерну може бути інтерпретована як точка біфуркації, що підвищує соціальну відповідальність індивіда в умовах розширення інформаційного простору та комунікаційної революції.

Мета статті – побудова концепту постмодернізму, його основоположний зміст і характеристики, що реалізують структурно-семантичний зміст контексту філософських проблем постмодернізму.

Дана мета реалізується в наступних задачах:

- показати, що постмодернізм являє собою світогляд інформаційного суспільства;
- продемонструвати адекватність ключових категорій постмодерністської філософії для аналізу інформаційного простору сучасності;
- виявити проблеми інформаційного простору постмодерну в умовах глобалізації.

Обговорення проблеми

Постмодерн відрізняє ряд рис, які можуть бути розподілені на чотири групи: 1) соціальні; 2) культурні; 3) економічні; 4) політичні. 1. Індустріалізація та економічна система капіталізму привели до виникнення певної системи соціальних класів, які стали однією з найбільш важливих елементів соціальної структури і соціальної диференціації. Соціальна

структура у таких суспільствах являється більш фрагментованою і складною при цілому ряді джерел диференціації. 2. Багато теорій постмодерну відводять головну рол культурним факторам. До останніх відносяться: збільшення значення культури індустрій; естетизація повсякденного життя, при якому життя індивіда все більше починає розглядатися як естетичний чи культурний контекст; конструювання ідентичності на основі індивідуального вибору; фрагментація індивідуальної ідентичності, яка змінюється в ході протікання життя від одного соціального оточення до іншого, формуючи різний досвід часу і простору. 3. У модерних суспільствах панують фордистські методи виробництва і маркетингу. В умовах фордизму компанії вробляють товари через посередництво масового виробництва, що передбачає напівкваліфіковану працю, орієнтовану на масові ринки; конкурентні відносини на ринку замінюються бюрократичними формами організації. 4. Для модерних суспільств характерна велика роль уряду, вони відрізняються розвинутим пануванням держави добробуту, суспільною власністю на важливі комунальні послуги, державним втручанням в економіку.

Соціальні реалії, що прийшли на міну модерну, стали йменувати постмодерном. Постмодерн представляє собою епоху у розвитку людства, для якої характерним є якісне збільшення невизначеності багатьох соціальних реалій. Стають очевидним виявлення, пов'язані з багатоваріантністю і альтернативністю. У самому загальному вигляді ці погляди слід звести до наступного: 1) теорії постмодерну зводяться до використання досягнень багатьох наук – лінгвістики, антропології, математики, семіотики, які включають у себе не тільки мову, але й знакові і символічні системи; 2) інформація стала одним з найважливіших стратегічних, управлінських ресурсів, поряд з ресурсами – людськими, фінансовими, матеріальними; їх виробництво і споживання складають необхідну основу ефективного функціонування і розвитку різних сфер суспільного життя і, перш за все, економіки, тому інформаційне суспільство називають масовим суспільством і суспільством споживання. Під інформаційним суспільством розуміється новий тип соціальної реальності, формування якої розпочалося на межі третього тисячоліття.

Риси нової інформаційної реальності: перетворення інформаційних технологій у ключовий фактор прогресу (економічне процвітання); витіснення індустрії сферою послуг; а структури виробництва, нов. Природа фірм і систем управління; перетворення професіоналів і центрів їх виробництва у ключові параметри розвитку. Інформаційне суспільство виникає у результаті інформатизації, коли головним об'єктом управління стають не матеріальні об'єкти, а символи, ідеї, образи інтелект, знання. Г.Маклюен характеризує інформаційне суспільство як епоху інформаційного індивіда в умовах перемоги електронної (аудіовізуальної) комунікації, яка підвищує інтелектуальні здібності і творчий характер особистості. Інформаційно-технічні характеристики нової реальності – це технічний ресурс, який суспільство продукує і витрачає, а соціально-Інформаційний простір постмодерну в умовах інформаційної єдності людства

інформаційні характеристики – це наслідки використання інформаційних технологій у суспільстві. Ми пропонуємо доповнити соціально-технічний образ інформаційного суспільства соціально-антропологічними параметрами, тобто включити його характеристику людиновимірність змін, які відбуваються в цьому суспільстві, таким чином, зафіксувати появу «людини інформаційної».

Питання про життєві орієнтири в постсучасній дійсності виводить нас на таку проблему, як добитися сполучення найновіших технологій інформаційного суспільства з духовними, гуманістичними цінностями. Реальність кінця ХХ ст. настільки «віртуалізувалася», що образ людини розчинився у нескінченному ланцюгу симулякрів на екранах телевізорів і моніторах комп'ютерів. Люди кінця ХХ ст. є заручниками створених ним творінь, і якщо позбавити їх можливості користуватися цими приладами, то це може стати причиною сильного стресу або фрустрації. Тому культура постмодернізму стало зручною формою осмислення сучасної ситуації. Постмодернізм з його нестандартністю стає світоглядною основою сучасної культури, його слід розглядати не просто як конгломерат культурних явищ, а як історичний феномен свідомості, феномен інформаційного суспільства, явище ери електронних революцій (О.Тоффлер). **Культурний плюралізм** формується на даному базисі постіндустріального суспільства: економічному – масове виробництво, «загальний ринок», валютне регулювання; юридичному – «права людини» і міжнародне забезпечення безпеки; моральному – пріоритет загальнолюдських цінностей; технологічному – техніка, дизайн, архітектура; інформаційному – масовий друк, глобальні мережі і телекомунікації. Визначальною умовою культури постмодернізму являється інформаційний простір. Глобальна мережа Інтернет стала невід'ємною рисою інформаційного простору культури постмодерну. Теоретичною базою Інтернету став постмодернізм, який ставить акцент на автономії, і підкреслює різноманітність індивідуальних і соціальних форм, плюралізм і відкриту демократію, а також такі принципи, як плюралізм, децентрація, невизначеність, фрагментарність, плинність, контекстуальність.

Отже, принципи **плюралізму, децентрації, фрагментарності** являються визначальними для постмодернізму, визначаються перш за все в утвердженні різноманітності як основного лейтмотиву постіндустріального чи інформаційного суспільства. З принципом плюралізму нерозривно пов'язаний принцип децентрації, втілення кого прослідковується в постіндустріальному суспільстві, яке не має єдиного центру, навколо якого розгортається все соціальне життя. Це у повній мірі «мозаїчне суспільство», яке змінює центри притяжіння і відрізняється плинністю своїх зв'язків і залежностей. Світ вже не можливо моделювати як об'єкт адміністрування, так як децентрація охоплює практично всі сфери суспільства. Наступ епохи постмодерну пов'язується з відмовою від універсальності, устремління охопити всю багатоманітність нескінченної реальності кількома загальними ідеями чи філософською концепцією.

Специфіка постмодерністського дискурсу заключається в тому, що філософія постмодерна відмовилася від класики, відкривши нові способи і правила інтелектуальної діяльності, що виявилось своєрідною відповіддю на рефлексивне осмислення глобальних зсувів, що відбуваються на межі ХХ-ХХІ с. у світогляді. Вона поєднала ті базові поняття, установки і орієнтації, які стали основоположними в інтелектуальній діяльності, характерними для стилю мислення епохи. Це: 1) Відмова від істини, а, отже, від таких понять, як «виток», «причина», взамін яких вводиться поняття «слід», як єдине, що нам залишається замість минулої претензії знати точну причину. 2) Неприйняття категорії «сутність», що орієнтує дослідника на пошук глибин, коренів явищ і приводить до появи категорії «поверхня» (резом), переваги мають такі категорії, як «гра», «випадок». 3) Відмова від категорій істина, сутність, ціль, замисел, по суті, відмова від категорійно-поняттєвої ієрархії, що характеризує дослідницький інтерес у модерні; ставка робиться на поняття «анархія». 4) в дискурсі модерну мали найбільше значення поняття «метафізика» і «трансцендентне», яким протиставляються у постмодерні замість поняття «метафізика» - «іронія», а «трансцендентне – «іманентне». 5) якщо постмодерн прямував до « визначеності», то постмодерн тяжів до поняття «невизначеності», роблячи це поняття одним із центральних у своїй інтелектуальній практиці. 6) на зміну поняттям «жанр», «межа» приходять поняття «текст» і «інтертекст», що дає можливість мислителю творити, нехтуючи поняттям «традиція». 7) І, на кінець, постмодерн націлений не на творчість, синтез, а на « деконструкцію» і «деструкцію». Найбільш повна таблиця понять, у яких підсумовується різниця між модерном і постмодерном, дається Іха-ба Хассаном, теоретиком американської контркультури. Найхарактерніші риси, які виокремив Іха-ба Хассан: 1) неточність; 2) фрагментація; 3) де-канонізація; 4) втрата «Я» і внутрішнього світу; 5) не-презетабельність і не-репрезетабельність; 6) іронія; 7) гібридизація; 8) карнавалізація; 9) перформанс і співучасть (енергія у русі); 10) конструктивізм; 11) іманентність, інтертекстуальність будь-якого життя.

Постмодерн нічого не залучає з традиції, а повністю пориває з нею, вводячи свій специфічний понятійно-категорійний апарат. Негативне і навіть агресивне відношення до минулого, до класики, до традиції – норма для культури постмодерну. «Відмовившись» від будь-якої традиції, постмодерн у своєму свободо мисленні дійшов до крайності: постирав імена і дати, змішав стилі і часи, перетворив текст у шизофренічну пригоду, в колаж анонімних цитат, почав грати з мовою поза будь-яких правил граматики і стилістики, змішав і прирівняв святе і гріховне, високе і низьке. Основні правила постмодерну, згідно з Ч.Діккенсом: 1) Замість гармонії, до якої прагнув Ренесанс, до інтеграції, до якої прагнув модерн, постмодернізм наголошує на гібридному мистецтві і архітектурі, що характеризуються «диссонантною красою» і «дисгармонічною гармонією». 2) Постмодернізм передбачає політичну і культурну плюральність; необхідна гетерогенність масових суспільств повинна посвічувати через постмодерністські споруди. 3) Постмодернізм передбачає елегантний Інформаційний простір постмодерну в умовах інформаційної єдності людства

урбанізм. Елементи традиційного урбанізму, тобто вулиці, арки і площі повинні бути реабілітовані, враховуючи нові технології і транспортні засоби. 4) Повернення до антропоморфізму як елемента культури постмодерну. 5) Континуальність і прийняття минулого (анамнез). 6) Живопис постмодерну як вираження нарративного реалізму, натюрмортів і пейзажів. 7) Постмодернізм означає «подвійне кодування», в контексті якого кожний елемент повинен мати свою функцію, що дублюється іронією, суперечливістю і багатоманітністю значень. 8) Корелят «подвійного кодування» як багатозначність, у якій проявляється відмова від інтеграційного мінімалізму, «високого модерну». 9) Спомини та асоціації ідей повинні збагачувати будь-яке постмодерністське мислення. 10) Постмодерн передбачає вступ нових риторичних фігур: парадоксів, подвійного кодування, дисгармонічної гармонії, комплексності, суперечливості. 11) Повернення до відсутнього центру.

В постнекласиці у процес комунікації погружається антропний спостерігач (теорія автопоезису), підключаючи в контекст культурно-історичні виміри події-акту спостереження. Делокаізуючи подію не у фізичному, а у історичному, чи мисленнєвому часі, через посередництво рефлексії над попереднім досвідом, через посередництво герменевтичного прочитання тексту природи. Це питання розробив ще в 60-і рр. у підходах мережевих норм і цінностей у науці В.Стьопін, який ввів до обігу поняття «постнекласика». Поряд з застиглою, жорсткою контекстуальністю з'явився новий термін динамічної, віртуальної контекстальності, що потребує свого окремого дослідження.

Найменувавши пошук істини лицемірною задачею, інтерпретований розум став шукати свої правила інтелектуальної діяльності, свої стилі враження мислення у слові. Відмовившись від побудови філософських систем і не признаючи необхідності підпорядкування мислення законам діалектичної логіки, він стверджує, що словесно-мовленнєве вираження думки завжди випадкове. Більше того, його починає цікавити той час буття мислення, коли останній ще не сформований, хаотичний, пульсує, нагромаджуючи думку на думку, перебиваючи її образами, так як думка завжди тече, не підпорядковуючись будь-яким правилам і вимогам категорійної упорядкованості, її форма знаходиться в становленні. Починаються ошуки словесної і категорійної форми для вираження мислення до його логіко-категоріального аранжування, яке, на думку інтерпретованого розуму, викривляє зміст первозданного мислення, вносить зімни в його зміст, позбавляє повноти. У постмодерністському тексті відсутні все пояснюючі концепти, так за явищами, які описуються, неможливо віднайти глибину, сутність, будь-то Бог, Абсолют, Логос, Істина, Смысл життя. Це тягне за собою втрату смислового центру, такий текст тягне за собою цілу сукупність інтерпретацій, він стає багатосмисловим. Не претендуючи на істинність своїх розмислів, філософи-постмодерністи починають розглядати себе у якості учасників нескінченної комунікації, у просторі якого вони бродять о каналах, змінюючи адресата. Джерело

висхідного спілкування губиться у невизначеному минулому, досягнути як неможливо. «Нічого не гарантовано» - головний пафос постмодерністів, практикуючого інтерпретативний розум. Бог помер, розуму відмовлено у довірі, все «священне» і «високе» сприймається як самообман людей, ієрархія «тіло-душа-дух» зруйнована, людина більше ні у що не вірить та їй вже «нічим» вірити. Отже, постмодерн означає розмивання будь-яких кордонів – культурних, етичних, естетичних, релігійних, церковних, будь-яких ціннісних ієрархій і прирівнювання «в правах» самих різноманітних сутностей і предметів. Тексти допомагають людям орієнтуватися у соціокультурному інформаційному просторі і стають самодостатніми культурними цінностями.

Формування постмодерністської культури потягло за собою появу нового, некласичного типу пріоритетів – технічного, а не соціального прогресу; виробництво інформації, а не речей; при місцевого, а не місцевого стилю життя і типу культури; біологічного, а не механічного часу; домінування нелінійних темпоральних структур над лінійними. Образ людини розчинився у нескінченному ланцюгу симулякрів на екранах телевізорів і моніторах комп'ютерів. *Основними ознаками глобального розвитку суспільства є створення умов для формування нової реальності з новою соціальною структурою, специфічною економікою та особливою віртуальною культурою (М. Кастельс). Основні чинники цієї «хвилі» глобалізації полягають у тому, що завдяки інформаційним мережам майже весь світ зв'язується технологіями, ресурсами і корисними функціями таким чином, що утворюється своєрідна глобальна система. Вона проникає в усі країни, комунікаційні потоки та фінансові мережі. Можна погодитися з Е. Гідденсом, що глобалізація являє собою не один процес, а комплексну сукупність процесів, які діють суперечливо, а то й конфронтаційно. Глобалізація може бути причиною відродження локальних культурних ідентичностей, викликати негативний опір чи сприяти відновленню різного роду фундаменталізацій.*

Синергетична парадигма інформаційного простору постмодерну зводиться до появи цивілізованого розвитку людства, в контексті якого: 1) об'єктами дослідження являються відкриті системи в безперервному стані, які характеризуються інтенсивним обміном речовини і енергії між підсистемами, а також між системою та її оточенням. 2) розрізняються процеси організації і самоорганізації: їх загальна ознака – зростання порядку, зумовлені протіканням процесів, протилежних встановленню термодинамічної рівноваги, незалежно від впливу взаємодіючих елементів зовнішнього середовища. 3) результатом самоорганізації стає виникнення, взаємодія, а також взаємовплив (наприклад, кооперація) більш складних в інформаційному сенсі об'єктів, чим елементи зовнішнього середовища, із яких вони виникають, тобто взаємодія позитивних і негативних зворотних зв'язків, що приводять до рівноваги в інформаційному просторі постмодерну.

Розглянемо деякі складові постмодерністської парадигми: 1) деканонізація всіх канонів і всіх офіційних умовностей, іронічна переоцінка цінностей; 2) розмитість жорстких бінарних опозицій, техніка бріколажу; 3) відмова від традиційного «Я», акцентуація на багатоманітності «Я»; 4) гібридизація, мутантна зміна жанрів, що породжує нові форми; 5) карнавалізація як визнання іманентності сміху, «веселої відносності» предметів, як участь у дикому розпорядку життя; 6) мета мовленнєва гра, гра з текстом, гра з читачем, гра зі зверх текстом, театралізація тексту; 8) ігрове освоєння Хаосу; 9) інтертекстуальність, опора на всю історію людської культури та її переосмислення; 10) виявлення плюралістичного типу мислення з його розкріпаченим характером, який орієнтує на прийняття життєвого багатства і різноманітності; 11) дво-чи багаторівнева організація тексту, розрахована на елітарного і масового читача одночасно, використання жанрових кодів як елітарної, так і масової літератури, наукового дослідження; використання розважальності і зверхуродованості; 12) орієнтація на багатоманітність використання тексту; 13) явище авторської смерті, «смерті автора»; 14) багатоманітність точок зору і смислів; 15) принципова асиметричність, незавершеність, відкритість конструкції; 16) використання принципу ризоми. Ці особливості постмодерністської парадигми зумовили полівалентну поетику постмодернізму, для якої характерно: 1) поява нових, гібридних літературних форм; 2) цитатно-пародійна дво-чи багатомовність, пастишизація; 3) фрагментарність, колаж, монтаж, використання текстів; 4) ризоматика (відсутність зв'язуючого центру); 5) розчинення голосу автора у дискурсах; 6) гра з культурними знаками і кодами; 7) травестійне пониження класичних зразків, іронізування і пародування; 8) використання культурфілософської постструктуралістської символіки; 9) відмова від істини; 10) фрагментарність, пародійність, використання автором певної маски, інтертекстуальність, аллюзійність, присутність ігрового елемента; 11) пастиш, попури.

Таким чином, постмодерністська філософія зводиться до пошуку цитат та інтертекстів у тому чи іншому художньому тексті, які не дають можливості пізнати сутність того чи іншого явища. Постмодернізм – це світовідчуття світу, у якому відсутнє знання. Це криза метафізичного мислення і дезінтеграція картини світу. Безсистемність, хаотична мозаїка постмодернізму є відтворення фрагментарності наших уявлень і безпорадності філософії (мистецтва), яка втратила глибину, код, що являє собою таємницю світовлаштування; це спроба подолати катастрофічну роз'єднаність людини і світу.

Висновки

1. Постмодерн як тип світосприйняття, форма свідомості, стиль мислення («ідеологія»), а також специфічний тип ментальності і соціально-філософська концепція сприйняття світу в епоху постіндустріалізму спирається на недовіру до традиційних реалістичних концепцій та адекватності відображення реальності органами почуттів. Постмодерн

(постмодернізм) як культурно-світоглядне явище має в своїй онтологічній основі – антисистематичність як відмову від притягань на цілісність і повноту охоплення. Класичні ознаки інформаційного суспільства носять суто технологічний, соціально технічний характер. Поряд з соціально технічними параметрами інформаційної реальності її характеристику слід доповнити людиномірними, соціально-антропологічними ознаками.

2. Зміна характеру ціннісної сфери інформаційного суспільства сприяє розвитку і укріпленню постмодерністського світогляду. Постмодерністська методологія включає в метатеорію інформаційного суспільства теми людини і культури, своєрідно компенсуючи соціально-технічні характеристики інформаційного суспільства. Інформаційна людина виступає елементом інформаційної реальності не тільки як суб'єкт, але й як цифрована одиниця віртуального простору. Він перетворюється, адаптується інформаційною системою до «поля» її власних взаємодій. Нові віртуально-технічні взаємодії змінюють характер життєдіяльності людини, її образ життя, свідомість і світогляд. Інформаційне суспільство має як значний позитивний потенціал, що сприяє вирішенню багатьох соціальних проблем, так і певні ризики, загрози, суперечності. При цьому методи протидії загрозам інформаційного віку лежать не в області відмежування від глобального інформаційного простору, а у сфері розвитку власне повноцінної участі у його формуванні.

3. Постмодернізм як нове усвідомлення суспільством фрактальної природи буття не просто відмовляється від деяких класичних теорій, але й відкидає найбільш істотні закономірності людської культури, не тільки розуміння явища і сутності (можливість переходу наукового обговорення від явища до його сутності) (а й різниця цих рівнів пізнання), так як будь-яке устремління до пошуку істотних зв'язків взагалі відсутнє. Системне дослідження і створення єдиної картини світу в філософії постмодернізму стає неможливим. Постмодерн характеризують такі індикатори, як: 1) постмодерн-деконструкція ціннісного базису цивілізації; 2) інформаційний потоп та його наслідки – дезінтеграція інфосфери; 3) формування еволюційно-кібернетичної моделі людства як суперорганізму, що зароджується завдяки якісному прориву в комунікаційних технологіях (Ф.Хайліген), а Інтернет розглядається як початок «світового мозку» соціального суперорганізму. Симулякри і симуляції та копії копій створюють сучасну реальність і детерміновану ними культуру.

4. Сучасний розвиток західного світу і його вплив на загальноцивілізаційні зміни складається з двох паралельних процесів – процесу глобалізації і процесу становлення суспільства постмодерну. Постмодерн виступає у якості філософсько-лінгвістичної парадигми і безпосередньої культурної епісистеми, що в цілому сприяло появі ідеології глобалізму. Основними засадами сучасного постмодерністського зсуву в інформаційній культурі являється розбалансування свідомості, яка розривається між досвідом наявного і бажаного і є результатом релятивізму. Символічний капітал культури у геополітиці являє собою цінності і принципи життєоблаштування, на яких була організована влада над Інформаційний простір постмодерну в умовах інформаційної єдності людства

простором, що визнається народами, які проживають на цьому просторі, так і іншими народами. В інформаційному суспільстві категорія простору характеризує ще один атрибут соціального буття – інформаційний простір. Глобалізація повинна сприйматися і розглядатися як процес, направлений на розширення можливостей самореалізації людини. Особистість володіє абсолютною свободою у прийнятті і неприйнятті культур і цивілізацій, плюралістична у своїх діях і у своїй свідомості, суб'єкт історії і як такий володіє творчим потенціалом, направленим на досягнення культури. Пріоритет духовності і особистісного начала у людині не означає можливості вільно маніпулювати матеріальними, економічними і соціальними умовами існування. У тому випадку, коли відсутній високий духовний горизонт суспільство втрачає свою соціальну перспективу. Проте масовий індивід як особистість є характерологічним вкладом у теорію постмодерну.

Перспективи подальших наукових досліджень:

- розробити концепцію міжкультурної комунікації особистості як процесу взаємного обміну цінностями в умовах діалогу культур;
- виявити сутність полілогу як фактора формування інформаційної єдності людства;
- обґрунтувати значення текстуальності як виміру міжкультурної взаємодії і фактора оптимізації міжкультурної комунікації.

Список використаної літератури

1. Мирнов В.В. Коммуникационное пространство как фактор трансформации современной культуры и философии // Вопросы философии.- 2006.- №2.- С.27-43.
2. Глобалистика: энциклопедический словарь / Гл. ред. И.И.Мазур; А.Н. Чумаков.- М.- СПб.- Н.-Й.: ИЦ «Эмма», ИД «Питер», 2006.- 1160 с.
3. Иноземцев В.Л. Глобализация: иллюзии и реальность // Свободная мысль. – 2000. - № 1. – с. 26-31.
4. Макбрайд У. Глобализация и межкультурный диалог // Вопросы философии. – 2003. - № 1. – с. 80-87.
5. Саломон К. Культурная экспансия и экономическая глобализация // Мировая экономика и межд. отношения. – 2000 - № 1. – с. 105-115.
6. Бестужев-Лада И.В. Альтернативная цивилизация: М.: Изд-во “Алгоритм”, 2003. – 448 с.
7. Анимюнис Г.П., Зотова Н.А. Глобальный мир: единый и разделенный. Эволюция теории глобализации. – М.: Межд. отношения, 2005. – 676 с.
8. Глобализация: Контуры XXI века: Ред.сб. /РАН ИНИОН Центр научно– информ. исслед. глобальных и региональных пробл.. Отд. Восточной Европы; Редкол.вып.: Игрицкий Ю.И. - отв. ред. Малиновский. - М.:2002.-Ч.1.-264 с.
9. Удовик С.Л. Глобализация: семиотические подходы.-М.:Реал.-бук, К.: „Веклер”,2002.-480 с.

10. Горбачев М.С. и др. Грани глобализации: Трудные вопросы современного развития. - М.: Альпина Паблицер, 2003.-592 с.

11. Чешков М.А. Глобализация: контуры рамочной концепции // Проблемы глобализации: реальность, тенденции, прогнозы.-М.:Новый век, 2001. - С.4-32.

12. Гидденс Э. Ускользящий мир: как глобализация меняет нашу жизнь. - М.:Весь мир, 2004.-172 с.

13. Дротянко Л. Г. Інформаційний вимір постнекласичної науки / Л. Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія; Збірник наукових праць. – К. : НАУ, 2008. – №1 (7). – С. 15-19.

В.И.АКСЕНОВА

Государственная летная академия Украины, Кировоград

ИНФОРМАЦИОННОЕ ПРОСТРАНСТВЕ ПОСТМОДЕРНА В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННОГО ЕДИНСТВА

В статье дается анализ информационного пространства постмодерна, который выражается в формировании постмодернистского мировоззрения, что представляет собой взаимосвязь и взаимозависимость изменений в обществе, которые дают основание говорить о вхождении в информационную эру; показать, что постмодернизм представляет собой мировоззрение информационного общества; продемонстрировать адекватность ключевых категорий постмодернистской философии для анализа информационного пространства современности; выявить проблемы информационного пространства постмодерна в условиях глобализации.

Ключевые слова: информационное пространство, постмодерн, постмодернистское мировоззрение, информационное общество, информационное единство человека, постмодернистская культура, постмодернистская философия, социокультурное пространство, глобализация

V. AKSENOVA

Kirovohrad state flying academy, Kirovohrad

INFORMATIVE SPACE OF POST-MODERNISM IN THE CONDITIONS OF INFORMATIVE UNITY

The analysis of informative space of post-modernism is given in the article, which is expressed in forming of post-modernism world view, that is intercommunication and interdependence of changes in society, which ground to talk about included in an informative era; to show, that post-modernism is a world view of informative society; to show adequacy of key categories of post-modernism philosophy for the analysis of informative space of contemporaneity; to educe the problems of informative space of post-modernism in the conditions of globalization.

Keywords: informative space, post-modernism world view, informative society informative unity man, post-modernism culture, post-modernism philosophy, sociocultural space, globalization

Стаття надійшла до редакції 06.07.11р.